

بررسی عوامل مرتبط با آگاهی و نگرش مردم شهر ایلام در مورد بیماری ایدز

محسن امینی¹، کوروش سایه میری^{2*}

(1) کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی ایلام

(2) مرکز تحقیقات پیشگیری از آسیب های روانی اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی ایلام

تاریخ پذیرش: 91/7/10

تاریخ دریافت: 90/9/8

چکیده

مقدمه: بیماری ایدز نه فقط یک مشکل بهداشتی، بلکه یک معضل اقتصادی و اجتماعی است. از آن جا که راه های انتقال ایدز محدود است، آگاهی مردم از عوامل پیشگیری، می تواند باعث ارتقاء سلامتی گردد. برنامه پیشگیری از این بیماری باید بر اساس شناخت از وضع موجود باشد، هدف از انجام این تحقیق، بررسی عوامل مرتبط با آگاهی و نگرش مردم شهر ایلام در رابطه بیماری ایدز می باشد.

مواد و روش ها: در یک مطالعه مقطعی توصیفی-تحلیلی 973 نفر از مردم شهر ایلام از روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند و توسط پرسش نامه، مورد ارزیابی قرار گرفتند. داده ها با استفاده از آزمون مجذور کای دو، آنالیز واریانس و رگرسیون آنالیز شدند.

یافته های پژوهش: در این مطالعه 61/4 درصد مرد و 38/6 درصد زن بودند. بیشترین میزان آگاهی از راه های انتقال ایدز، مربوط به انتقال از طریق تماس جنسی (96 درصد) و سرنگ و سرسوزن آلوده (96 درصد) بود. کمترین میزان آگاهی از راه های انتقال ایدز مربوط به زنان خانه دار بود. نتایج نشان داد که با افزایش سن میزان نگرش افراد نسبت به ایدز مثبت تر می شود. ($r=0.078$, $P=0.015$) بیشترین میزان آگاهی از ایدز در گروه سنی 20-35 سال بود. بیشترین منبع کسب اطلاعات (41/9 درصد) در مورد ایدز تلویزیون بود.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به نتایج به دست آمده لزوم آموزش مردم از طریق رسانه های جمعی مانند تلویزیون در مورد راه های پیشگیری از این بیماری و بالا بردن سطح آگاهی نگرش مردم در مورد بیماری ایدز ضروری می باشد.

واژه های کلیدی: ایدز، آگاهی، نگرش

* نویسنده مسئول: مرکز تحقیقات پیشگیری از آسیب های روانی اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی ایلام

Email: kouresh_sayehmiri@yahoo.com

مقدمه

بدون شک بروز بیماری ایدز بعد از جنگ جهانی دوم یکی از بزرگترین بلاهای جامعه بشری می باشد، در طی مدت کوتاهی با ارسال گزارش های متعدد از سراسر جهان مشخص شد که کلیه کشورهای جهان آلوده به ویروس ایدز هستند، (1). ایدز بزرگترین بیماری عفونی کشنده و چهارمین علت مرگ در جهان می باشد، (2). ایدز از نقطه نظر اقتصادی اجتماعی نیز تأثیرات مخربی بر جامعه داشته است، به خصوص در بعضی از کشورهای صحرای آفریقا با فروپاشی ساختار خانواده و اجتماع، باعث افت تولید و کاهش امید به زندگی شده است. این بیماری از عوامل اصلی موانع توسعه جوامع بوده و بیشتر جمعیت فقیر را مبتلا می کند، (3). بیماری ایدز از طریق تماس جنسی با جنس مخالف و موافق، خون و فرآورده های خونی، مادر آلوده به نوزاد و از طریق تغذیه با شیر مادر سرایت می کند. شواهدی که نشان دهد ایدز از طریق تماس های عادی مانند بوسیدن و دست دادن، به وسیله حشرات، مانند گزش پشه منتقل شود وجود ندارد، (4). از آغاز ورود ویروس به بدن میزبان تا تغییرات سرمی و تولید آنتی بادی شاید 6 ماه طول بکشد، در خلال این دوره ویروس در مایعات بدن وجود دارد و می تواند منتقل شود. پیشرفت بیماری تا مرحله ایدز 15-11 سال ممکن است به تأخیر بیافتد. (5)

در زمینه آگاهی و نگرش از بیماری ایدز مطالعات زیادی انجام شده است. در مطالعه راد و همکاران (1388) با عنوان آگاهی و نگرش گروهی از مراجعین به یک مرکز دندان پزشکی در رابطه با بیماری ایدز 336 نفر مورد مطالعه قرار گرفتند که بیشتر این افراد، آگاهی خوبی در مورد راه های انتقال بیماری ایدز داشتند ولی نگرش بیشتر آن ها منفی بود، (6). در مطالعه اعتماد و همکاران با عنوان آگاهی و نگرش نسبت به بیماری ایدز در شهرهای گنبد کاووس و گرگان (1386) نتایج نشان داد که علی رغم این که اکثر پاسخگویان آگاهی نسبتاً مناسبی در مورد بیماری ایدز داشتند ولی سطح آگاهی به طور کاملاً محسوسی در مورد راه های عدم انتقال بیماری از طریق ظروف

آشپزخانه و نیش پشه پایین بود، و اکثر پاسخگویان نگرشی منفی نسبت به بیماری ایدز داشتند. (7) میزان آگاهی مردم از راه های انتقال بیماری ایدز تأثیر مهمی بر پیشگیری از بیماری و نگرش افراد در برخورد با افراد ایدزی دارد. نگرش منفی نسبت به بیماری باعث می شود افراد ایدزی در مراجعه به دندان پزشکی و مرکز درمانی بیماری خود را کتمان کنند و این می تواند خطر بزرگی برای جامعه باشد و باعث گسترش بیماری گردد.

برخلاف تصور اولیه که این بیماری مختص هم جنس بازان، معتادان تزریقی و منحصر به کشورهای خاص فرض می شد، امروزه مشخص شده است که ایدز هیچ مرز جنسی و سنی را نمی شناسد، (8). برای کاهش شیوع این بیماری، همکاری وسیع مردم، متولیان بهداشت جامعه و مدیران جامعه ضروری می باشد. هم چنین لازم است تا سطح آگاهی مردم تعیین شود تا بتوان بر پایه شناخت صحیح از سطح آگاهی مردم، از بیماری و راه های انتقال آن، سلامت جامعه را ارتقاء بخشید، (1). از آن جایی که در حال حاضر واکسنی برای این بیماری ساخته نشده است و درمان پذیر نمی باشد، بهترین راه مقابله با آن پیشگیری از شیوع آن می باشد تعیین میزان آگاهی و نگرش مردم نسبت به ایدز می تواند در رابطه با تهیه برنامه های آموزشی مناسب مفید واقع شود. این پژوهش با هدف تعیین آگاهی و نگرش مردم شهر ایلام در خصوص ایدز و راه های انتقال آن انجام گرفته است.

مواد و روش ها

در پژوهش حاضر نوع مطالعه مقطعی توصیفی-تحلیلی بود. نمونه های این مطالعه، 1100 نفر از مردم شهر ایلام بودند که در سال 1390 با روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب گردیدند. از تعداد 1100 پرسش نامه که در اختیار مردم قرار گرفت 973 مورد تکمیل، و بازگردانده شد. ابزار جمع آوری داده ها پرسش نامه ای شامل چهار بخش بود. بخش اول شامل: اطلاعات دموگرافیک افراد، بخش دوم شامل: 15 سوال در مورد آگاهی افراد در مورد بیماری ایدز،

بخش سوم شامل: 8 سوال مربوط به نگرش افراد در مورد بیماری ایدز و بخش چهارم مربوط به منابع کسب اطلاعات آن ها بود. اعتبار محتوی و ظاهری پرسش نامه با استفاده از نظر اساتید مربوطه تعیین شد.

برای بررسی میزان پایایی پرسش نامه از ضریب الفای کرونباخ استفاده شد که مقدار این ضریب، برای سوالات مربوط به آگاهی از ایدز 84 درصد و برای سوالات مربوط به نگرش به ایدز 87 درصد بود؛ که نشان دهنده میزان پایایی خوب پرسش نامه است. سطح آگاهی بر اساس نمرات کسب شده به سه قسمت ضعیف (مساوی یا کمتر از 5)، متوسط (5-10) و خوب (10-15) تقسیم شد. نگرش افراد با استفاده از 8 سوال از نوع مقیاس لیکرت مورد سنجش قرار گرفت (به هر پاسخ 5-1 نمره تعلق داده شد). به طور کلی نمره نگرش هر فرد دامنه ای شامل 5 تا 35 را در بر می گرفت و در سه رتبه نگرش منفی، مثبت و خنثی طبقه بندی گردید. علاوه بر این تقسیم بندی از میانگین نمره آگاهی و نگرش در آزمون های آماری نمرات خام آگاهی و نگرش مورد استفاده قرار گرفتند. شرکت کنندگان با رضایت کامل در مطالعه شرکت نمودند و به آن ها اطمینان داده شد که اطلاعات آن ها محرمانه می ماند هم چنین نیازی به ذکر نام و نام خانوادگی نبود.

جهت سنجش رابطه آگاهی و نگرش از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شد. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون مجذور کای دو، آنالیز واریانس و رگرسیون آنالیز شدند.

یافته های پژوهش

از 973 نفر نمونه مورد بررسی (61/4 درصد) مؤنث و (38/6 درصد) مذکر بودند. بیشتر افراد مورد مطالعه (34/5 درصد) دارای مدرک تحصیلی دیپلم بودند. از نظر سنی (21/7 درصد) از آنان در سنین زیر 20 سال، (30/2 درصد) در سنین 20-24 سال و (21/6 درصد) در سنین 25-29 سال و (26/4 درصد) دارای سن بالای 30 سال بودند. بیشترین فراوانی شغلی افراد مربوط به دانشجوی (36/1 درصد) و شغل آزاد (22/9 درصد) بود. اکثریت مردم در مورد راه های انتقال HIV آگاهی

صحيح داشتند. (با 60/7 تا 96/6 پاسخ صحيح به هر کدام از سوالات راه های انتقال) آگاهی غلط نسبت به برخی راه های انتقال ایدز نیز قابل توجه بود به طوری که (39/3 درصد) از مردم گزش پشه، (18/5 درصد) انتقال از طریق تنفس هوای آلوده، (18/5 درصد) انتقال از طریق استخر شنا و (13/4 درصد) انتقال از طریق غذای آلوده را جزو راههای انتقال ایدز می دانستند. (23/3 درصد) بر این باور بودند که HIV از طریق شیر مادر آلوده به جنین منتقل نمی شود. (جدول شماره 1)

میانگین آگاهی از بیماری ایدز در دختران دانشجو و زنان خانه دار تفاوت معنی داری را نشان داد. ($P < 0.001$)

بین آگاهی افراد از بیماری ایدز و میزان تحصیلات آن ها رابطه معنی داری وجود داشت. ($P < 0.001$)

در زمینه نگرش در مورد بیماری ایدز، (56/4 درصد) از مردم بر این باور بودند که هیچ کس در جامعه از نظر خطر ابتلا به ایدز مصون نیست و (48/9 درصد) نیز اعتقاد به قرنطینه کردن افراد مبتلا داشتند. هم چنین (73/5 درصد) از مردم مخالف طرد فرد آلوده در هر شرایطی بودند. (71/4 درصد) از مردم مخالف این جمله بودند که مبتلایان به ایدز محکوم به مرگ هستند، (17/7 درصد) از مردم حاضر بودند در کنار فرد آلوده بنشینند. میانگین نمرات نگرش افراد دارای مدرک تحصیلی کمتر از سیکل و سیکل از بقیه مثبت تر می باشد (به ترتیب 20/33 و 18/72 درصد) هم چنین نگرش افراد دارای مدرک تحصیلی کمتر از سیکل مثبت تر از افرادی با مدرک کاردانی و کارشناسی بود. ($P < 0.001$) افراد بیکار نگرش مثبت تری نسبت به ایدز در مقایسه با شغل آزاد، کارمند، دانشجو و دانش آموز داشتند. ($P < 0.001$) بین آگاهی و نگرش افراد رابطه معکوس و معنی داری وجود داشت، به این صورت که با افزایش نمره آگاهی نمره نگرش کاهش یافته بود. ($P < 0.001$) (نمودار شماره 1)

جدول شماره 1. توزیع فراوانی نسبی پاسخ های صحیح مردم شهر ایلام به سوالات مربوط به آگاهی در مورد راه های انتقال ایدز در سال 1390

سوالات	پاسخ صحیح	تعداد جواب صحیح(درصد)
1- انتقال از طریق تماس با بدن بیمار	خیر	821(84/4)
2- انتقال از طریق گزش پشه	خیر	591(60/7)
3- انتقال از طریق بوسیدن	خیر	871(89/5)
4- انتقال از طریق تزریق خون آلوده	بلی	935(96/1)
5- انتقال از طریق غذای آلوده	خیر	794(86/6)
6- انتقال از طریق آمیزش جنسی	بلی	935(96/6)
7- انتقال از طریق تنفس هوای آلوده	خیر	882(90/6)
8- انتقال از طریق سرنگ و سرسوزن آلوده	بلی	939(96/5)
9- انتقال از طریق وسایل سلمانی	بلی	856(88)
10- انتقال از طریق تنفس هوای آلوده	خیر	696(71/5)
11- انتقال از طریق وسایل دندان پزشکی	بلی	889(91/4)
12- انتقال از طریق لباس و ملحفه آلوده	خیر	907(93/2)
13- انتقال از طریق مادر آلوده به جنین	بلی	912(93/7)
14- انتقال از طریق شیر مادر آلوده	بلی	649(66/7)

جدول شماره 2. توزیع فراوانی نسبی پاسخ های مردم شهر ایلام به سوالات مربوط به نگرش در مورد بیماری ایدز در سال 1390 (n=973)

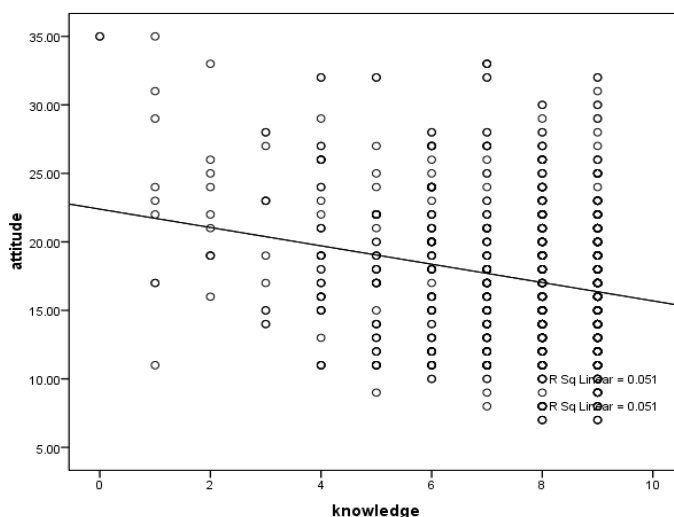
سوالات	کاملاً مخالف	مخالف	نظری ندارم	موافق	کاملاً موافق
1- نشستن در کنار فرد آلوده	33/8	20/3	28/1	10/5	7/3
2- مصونیت نسبت به ایدز	15/8	18/3	9/5	33/8	22/6
3- قرنطینه کردن فرد مبتلا	19/3	28/1	13/8	18/3	20/6
4- موجب سرشکستگی خانواده بودن فرد مبتلا	21/1	30/1	18/8	14/3	15/7
5- طرد فرد مبتلا در هر شرایطی	38/2	35/3	13/6	7/5	5/4
6- هراس از هم صحبتی با فرد مبتلا	21/9	35/8	12/7	18/2	11/4
7- ایدز مخصوص افراد بی بندوبار است	34	37/7	12/3	8/9	7
8- فرد مبتلا محکوم به مرگ است	39/1	32/3	11/7	9/1	7/8

بررسی منبع کسب اطلاعات مردم در زمینه ایدز نشان داد که رادیو و تلویزیون 41/9 درصد بیشترین منبع کسب اطلاعات بود، مجله و روزنامه 6/7 درصد، دروس مربوط به اساتید 9/4 درصد، خانواده و دوستان 5/7 درصد و اینترنت 2/8 درصد از منابع کسب اطلاعات را به خود اختصاص دادند.

بررسی منبع کسب اطلاعات مردم در زمینه ایدز نشان داد که رادیو و تلویزیون 41/9 درصد بیشترین منبع کسب اطلاعات بود، مجله و روزنامه 6/7 درصد، دروس مربوط به اساتید 9/4 درصد، خانواده و دوستان 5/7 درصد، اینترنت 2/8 درصد و منابع دیگر 11/3 درصد از منابع کسب اطلاعات را به خود اختصاص دادند.

جدول شماره 1. توزیع منابع کسب اطلاعات افراد تحت مطالعه

متغیر	رادیو و تلویزیون	مجله و روزنامه	دروس مربوط و اساتید	خانواده و دوستان	اینترنت	منابع دیگر
منبع کسب اطلاعات	41/9	6/7	9/4	5/7	2/8	11/3

نمودار شماره 1. رابطه بین آگاهی و نگرش افراد تحت مطالعه نسبت به بیماری ایدز

بحث و نتیجه گیری

اعتماد و پناه‌نده هم خوانی دارد، (۶،۷،۸). این نگرش های غلط در مورد مبتلایان به بیماری ایدز زمینه ساز تبعیض این افراد است. نتایج این تحقیق نشان داد بین آگاهی و نگرش مردم در مورد بیماری ایدز ضریب همبستگی منفی و معنی داری وجود دارد؛ به عبارتی افراد با آگاهی بالاتر نگرش منفی تری نسبت به بیماری ایدز داشتند، و این نتیجه بیانگر آن است که صرف داشتن آگاهی منجر به نگرش مثبت نسبت به بیماران ایدزی نمی شود بلکه باید آگاهی ها نهادینه شوند تا بتوانند باعث تغییر نگرش شوند. در مطالعه که توسط پناه‌نده و همکاران بر روی دانشجویان دانشگاه گیلان انجام شد بین آگاهی و نگرش رابطه معنی داری وجود نداشت. (9)

با توجه به این که بیماری ایدز یک بیماری کشنده و علاج ناپذیر است، قطعاً آگاهی از عوارض این بیماری، منجر به ترس از آن و ترس از بیماران ایدزی می شود. از طرفی عمده ترین راه انتقال بیماری ایدز از طریق تماس های جنسی مشکوک می باشد که این مساله تاثیر مهمی بر نگرش افراد جامعه نسبت به بیماران ایدزی می گذارد. برخی مردم فکر می کنند حتی دست دادن به افراد ایدزی ممکن است باعث انتقال بیماری به آنان شود از این رو نگرش منفی نسبت به افراد ایدزی دارند و اعتقاد دارند جهت جلوگیری از گسترش

مطالعه حاضر، آگاهی و نگرش مردم شهر ایلام در مورد بیماری ایدز را مورد بررسی قرار داده است. اکثر مردم (60/7 تا 96/6 درصد) در رابطه با راه های انتقال ایدز آگاهی صحیحی داشتند. البته باید توجه داشت که هنوز آگاهی های غلط در مورد بیماری ایدز در بین مردم وجود دارد. به عنوان مثال 39/3 درصد از مردم گرش پشه، 18/5 درصد از طریق تنفس هوای آلوده، 18/5 درصد از طریق استخر شنا را جزو راه های انتقال می دانستند. بنا بر این توصیه می شود آموزش در مورد راه های عدم انتقال بیماری ایدز و چگونگی پیشگیری از آن، اطلاعات کافی از طریق رسانه های گروهی مانند رادیو و تلویزیون که بر اساس نتایج همین پژوهش بیشترین منبع کسب اطلاعات مردم است در اختیار مردم قرار داده شود. میانگین نمره آگاهی مردم با افزایش مدرک تحصیلی بیشتر شده بود. این نتیجه می تواند نشانگر آن باشد که مردم با افزایش سطح تحصیلات بیشتر در معرض اطلاعات در خصوص بیماری ایدز قرار گرفته اند و یا این که خود بیشتر در جست وجوی کسب اطلاعات در این زمینه بوده و سعی بیشتری در افزایش اطلاعات خود داشته اند. 48/9 درصد از مردم اعتقاد به قرنطینه کردن افراد مبتلا به ایدز را داشتند که نشانگر نگرش منفی مردم به بیماران ایدزی می باشد. این نتیجه با نتایج تحقیقات راد،

راهکارهای قابل توجه سیاست گزاران آموزشی در جهت ارتقاء سطح آگاهی های عموم مردم باشد. با توجه به دسترسی عموم مردم به رادیو و تلویزیون و میزان تاثیر گذاری آن بر عمده مردم، پیشنهاد می شود برنامه های منظم و علمی در ارتباط با راه های انتقال و عوارض این بیماری تهیه شود که این مساله می تواند منجر به افزایش ارتقاء سلامت جامعه گردد.

سیاسگزاری

از معاونت محترم تحقیقات و فن آوری و کمیته تحقیقات دانشجویی که حمایت مالی این تحقیق را بر عهده داشته اند تشکر و قدر دانی می شود.

References

1-Pakfetrat A, Shahabi NH. [A study on general knowledge of the patients referring to mashhad dental school about AIDS]. J Mashhad Dent Sch 2005;28:141-50.(Persian)
 2-Zareban I, Heidarnia AR, Rakhshani F, Jabari H, Abdollahi M. [A Efficacy of AIDS prevention training program on knowledge, attitude and practice of chabahar sailors, IranTabib-E-shargh].J Zahedan Uni Med Sci 2006;1:29-36.(Persian)
 3-Walker N, Grassly NC, Garnett GP, Staneky KA, Ghys PD. Estimating the global burden of HIV/AIDS: What do we really know about the HIV pandemic? Lancet 2004;363:2180-5.
 4-Fauci AS, Clifford Lane H. human immunodeficiency virus (HIV) disease: AIDS and related disorder. In: Braunwald E, Fauci AS, Kasper DI, Hauser SL, Longo DL, Jamson JL, editors. Harrison's principles of internal medicine. 15th ed. New York: McGraw Hill; 2001.P.1805-1912.

بیماری در جامعه باید بیماران مبتلا را قرنطینه نمود. همبستگی منفی بین میزان آگاهی از بیماری ایدز و نگرش نسبت به آن در بین مردم طبیعی به نظر می رسد زیرا افرادی که آگاهی از راه های انتقال و عوارض بیماری ندارند ترسی از این بیماری نیز ندارند، هم چنین نگرش منفی نسبت به آن ندارند.

بر اساس یافته های این پژوهش بیشترین منبع کسب اطلاعات مردم در خصوص بیماری ایدز رادیو و تلویزیون بود. این نتیجه، با نتایج مطالعات مظلومی، محمود آبادی، (9)، و پناهنده و همکاران، (9)، هم خوانی دارد. که این مسئله می تواند یکی از

5-Klots M. HIV/AIDS infection. J Can Dent Assoc 2000;66:123-4.
 6-Rad M, Hashemi PM, Alizadeh R. [Knowledge and attitudes of a group of patients referred to a dentist with AIDS]. J Shiraz Uni 2009;2:144-51.(Persian)
 7-Etemad K. [Awareness and attitudes towards HIV in groups with high risk behavior in 1386]. J Gorgan Uni 2010;2:63-70.(Persian)
 8-Zareban I, Heydarian AR, Rakhshani F, Jabari H, Abdollahi M. [A Efficacy of AIDS prevention training program on knowledge, attitude and practice of chabahar sailors, Iran]. J Zahedan Uni Med Sci 2006; 1:29-36.(Persian)
 9-Mazlumi S, Abasi M. [Knowledge and attitudes of high school students about AIDS in Yazd province]. J Zahedan Uni Med Sci 5:1:52-64.(Persian)
 10-Panahandeh Z, Taramian S. [Student's awareness and attitudes about AIDS in Gilan University in 1381]. J Gilan Uni 2004;11:20-6.(Persian)

Evaluation of Effective Factors on Knowledge and Attitude of People of the City of Ilam Regarding Acquired Immune Deficiency Syndrome

Amini M¹, Sayehmiri K^{2*}

(Received: 29 Nov. 2011

Accepted: 1 Oct. 2012)

Abstract

Introduction: Acquired immune deficiency syndrome (AIDS) is not only a health problem but also it is a social economic disaster. As the AIDS transmission's ways are limited, people knowledge of preventing factors, can promote community health. Preventing plan for this disease must be according to the present situation. This study was carried out to evaluate the knowledge and attitude of people and their effective factors (or, the factors affect on the knowledge and attitude) regarding to AIDS.

Materials & Methods: In a descriptive-analytical cross-sectional study 973 subject were chosen using cluster sampling. Data were analyzed using Chi-square, ANOVA and regression models.

Findings: Out of 973 people, 61.4% and 38.6% were male and female, respectively. The most knowledge level of AIDS transmission ways were transmission by sexual contact (96%) and infected needle (96%). House wives had the lowest level of knowledge about AIDS. There was a positive correlation between age and knowledge toward AIDS ($r=0.078$, $P=0.015$). The highest knowledge level of AIDS was in age group 20-30. The most important source of information about AIDS was TV.

Discussion & Conclusion: Increasing the knowledge of people for the preventing of AIDS is very essential. Public media such as TV and radio must give information to people about the prevention of AIDS.

Keywords: Knowledge, attitude, AIDS

1. Student Research Committee, Ilam University of Medical Sciences

2. Research Center for Prevention of Psychosocial Trauma, Ilam University of Medical Sciences

*(corresponding author)